

BOLLA KÁLMÁN SZERK. 2006: MAGYAR NYELVÉSZ PÁLYAKÉPEK ÉS ÖNVALLOMÁSOK 2.

BUDAPEST, ÚJ MANDÁTUM KÖNYVKIADÓ, ZSIGMOND KIRÁLY FŐISKOLA,
691 LAP

BÜKY LÁSZLÓ

Amint az első kötetről írott ismertetőm végén mondtam, Bolla Kálmánnak a második kötettel teljessé váló kiadványa, amint előzménye is, nem méltányolható és becsülhető eléggé a magyar nyelvészeti tudományosság számára.

A második kötet lingvistáinak felsorakoztatása – Kálmán Bélától Zsilka Jánosig – az előző kötettel formai és tartalmi azonosságban van. Az előző kötet nyelvészeinek pályára jutás módjában oly jellegzetesnek látszó kerülőút továbbra is jellegzetes (Kálmán Béla, Kovalovszky Miklós, Nyomárkay István), többen maguk is vallanak erről (Károly Sándor, Kiefer Ferenc, Kiss Lajos, Róna-Tas András, Szabó T. Attila). A véletlennek tulajdonítja nyelvesszé válását Szépe György és H. Tóth Imre. Az egyetemi évek Szegeden, Debrecenben, Budapesten és a Báró Eötvös Kollégium továbbra is meghatározó. Ritka kivétel Szabó T. Attila, aki ezt mondja: „[...] a Kruzsokban fejlődtem én tulajdonképpen igazában nyelvesszé” (420). A (budapesti) nyelvészek asztaltársasága persze a korszak nagy tudósaiból állott. A nagy múltú, fehérasztal melletti összejövetelekről l. Sipos 1995: 8. Az említett városok egyetemein dolgozó tudós tanárok neveit ismét sorolhatnánk rendre az első kötetről írtaknak módján. Kivételt tehetni, Kiefer Ferenc mondja, hogy Amerikában vált nyelvesszé (63), ifjan ő egyébként nagy kerülőút bejárója. Aligha véletlen, hogy – amint Herman József tájékoztat róla – értekezését „meg kellett védeni egy ultrakonzervatív nyelvészeti potentáttal szemben, aki nem értette, hogy a könyv miért tartozik a nyelvtudomány körébe” (75). (Különben e kortársunktól van idézet az előző kötet ismertetőjében a hagyományos és modern nyelvészek közötti bizonyos szembenállás kapcsán.)

Az is figyelemreméltó kortörténeti adalék, hogy azok, akik a XX. század első felében jártak elemi iskolába, ottani tanítóik hatását is mint fontosat említik, így Szathmári István két tanítónőjére is emlékeznek. Mások piarista gimnáziumukra emlékeznek (Rédei Károly). A kitartó munkára való nevelődést a fiatalkori családi körülmények is többeknél befolyásolták, a hagyományos paraszti gazdálkodásban való részvételről szól például Papp László, Szabó József, Végh József. „A pápai kollégiumban mint asztal terítő szegény gyerek beletanult a társas élet hierarchikus rendjébe [...]” (135) – írja Lőrincze Lajosról Szende Aladár.

Többeket hosszabb-rövidebb (közép)iskolai pálya edzett a későbbi kutatói vagy egyetemi pályára (Kálmán Béla 10 évet, Kovalovszky Miklós 20 évet, Nyomárkay István 10 évet tanít, s mások több-kevesebb ideig: Subosits István, Tompa József).

A XX. század második felének magyar történelmét szomorú hozadékkal közvetve és közvetlenül eredményekkel befolyásoló marxizmusnak is van híve (Telegdi

Zsigmond), akinek életét viszont egy másik (tév)eszme siklatta munkaszolgálatba (amint Szépe György megírja, 576). Egyébként a két kötetben a szocializmusnak nevezett korszakban élvezett előnyeiről vagy sérelmeiről, ha jól láttam, senki nem szól. Ennek oka lehet, hogy az előbbiekről, ha voltak, természetes volt hallgatni, az utóbbiak többnyire valamilyen személyi vonatkozásokkal függ(het)tek össze, további ok: a magánfelvételek zöme még szovjet megszállású hazánkban s a diktatúra idején készült. Ritka az is, ha a kortársi méltatásban valakinek a magyarsága és gerincessége említettik, mint Kiss Lajosé (104, 102).

A Nyelvtudományi Intézet alakulása óta számos nyelvész életpályájában fontos tényező (Kiss Lajos, B. Lőrinczy Éva, J. Soltész Katalin, Szende Tamás, Vértes O. András és mások). Az intézet történetének valahai részletes megírásához az itteni adatok nélkülözhetetlenek lesznek, vö. Kiss 2001.

Föl-föltűnnek a nyelvészek szakmán kívüli képességei is: Lakó György zongorázik, Mollay Károly rajzol, fest. (Az előző kötetből tudhatni, hogy Domokos Péter gordonka-, Elekfi László orgonaszakos volt.)

A mindennapi életkörülményekről ad beszámolót Agyagási Klára, aki az egyik Szegedre hetente utazó tanárról ír, (akinek „tanári szobája, éjszakai szállása, az altajisztika szak tanterme, könyvtára és olvasószobája” ugyanaz, 365). Hasonlót írhatnók Károly Sándorról, Büky Lászlóról – Kemény Gábor célzott is rá, I: 326 – és a szintén éppen a szegedi Fried István Herder-díjas irodalomtörténészről is...

A tudományos címekről, fokozatokról az első kötet kapcsán már esett szó. Úgy látszik, az újabb idők tudósai már fontosnak érzik ezeknek pedáns rögzítését, hiszen már van, aki hat effélet felsorol alkalmaztatási beosztásai, minősítése stb. mellett (498). Egy kolléga pedig tizenvalahány tanszéki és intézeti sorozatot mutat be, amelyek kiadásában bizonyára közreműködött (286–9), az egyik húsz tételes listában egyebek mellett van disszertáció „A vastagbélrák megelőzésének lehetőségei és korlátai” címmel is, s mindössze egyedül a kollégáé nyelvészeti témájú (288).

Persze nyilvánvaló az is, s érdemes róla szólni, hogy önálló könyv nélkül és bizonyos fokozatok nélkül is vannak kitűnő pályatársak (a kötetben szereplők között is, meg a kötetbe nem jutottak között is). Ennek fordítottjáról (is) bizonyára az utókor dönt. – Érdekes láttelel, hogy a hetvenkét nyelvész közül mindössze két nő szerepel (B. Lőrinczy Éva és J. Soltész Katalin). Ha néhány kimaradottra gondolunk a kortársak közül, talán fél tucat kolleginával számolhatnánk. Egyébként vannak a kötetből saját elhatározásukból hiányzó nyelvészek is, amint a szerkesztő az előszóban megjegyzi (I: 7).

Bolla Kálmánnak e kötettel teljessé vált pályaképsorozata, amely a benne lévő hetvenkét nyelvész szakirodalmi munkásságának bibliográfiája révén is a magyar nyelvészeti tudományosság kincseshányója. Bizonytal a (számító)gépes használatra alkalmas lemezkiadás sem várat soká magára.

* * *

Kiss Lajos 2001: *A Nyelvtudományi Intézet fél évszázada (1949–1999)* (Linguistica, Series C, Relations 12.), [Budapest,] A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete

Sipos Balázs 1995: Egy tudós-asztaltársaság. A százhusz éves Kruzsok, *Magyar Nemzet*, február 13.